

germans cap allà i el petit es va morir allà, no va pas tornar.

On va anar a la guerra?

Vaig haver d'anar a Huesca, a la província de Huesca, hi vaig estar 5 mesos i mig. Llavors em vaig escapar i vaig venir cap aquí.

Com va tornar d'allà?

Erem quatre, no era pas jo sol. N'hi havia un que era de Barcelona, del Masnou. Els altres dos eren de St. Pere Pescador, i llavors jo. Fins a Barcelona vam anar a cavall, en un tren de càrrega. Llavors, de Barcelona cap aquí, a peu, per les muntanyes, caminant només a les nits. Ja ho vam passar malament, ja.

I va venir a amagar-se a casa seva?

La meva dona i els meus fills estaven a Can Xacó, però allà no em podia pas amagar, jo. Diu que passen colles d'italians i deien: "Dónde está tu padre?" I ells deien: "no ho sabem pas, és cap a la guerra. Potser ja és mort". Però ells ja ho sabien que estava amagat aquí a Can Llagosta. Aquí encara tenia escapador però allà m'haguessin agafat de seguida.

Vaig estar un any amagat per aquí, amb aquella por, amb aquella por. A part de la meva dona i els nens i els pares no ho sabia ningú que fos aquí. Només n'hi havia un que ho sabia, i em feia una por que no em descobris! Però vaja, no va pas dir res aquell home. Hi vaig estar un any, un any clavats aquí ama-

gat.

I com el va passar tot l'any amagat?

Jo aquí estava bé. Estava bé però malament. Estava bé, perquè de menjar no ens faltava res, però no estava bé perquè no sabia pas la cosa com havia d'anar a petar. Van guanyar aquests, si haguessin guanyat els altres ens haguessin morts a tots. Però n'hi havia tanta i tanta de gent amagada!

I quan estava amagat, encara a les nits sortia perquè al temps del batre encara me n'anava a l'era a remanar palla a les nits.

Així estava amagat a Can Llagosta amb els seus pares?

Sí, llavors en el temps de la guerra el meu pare es va tirar a baix el pou i es va matar. Llavors, és clar, la meva mare tota sola aquí amb les meves germanes que eren petites. Tot anava com anava i llavors fins que vàrem tornar. Bé, tornar, jo ja hi era per aquí, però és clar no podia saber-ho ningú.

I com va anar després de la guerra?

A l'acabar la guerra vam anar passant així com vam poder, amb aquella misèria. De centims no n'hi havia pas llavors, i de menjar poc.

Com que la meva mare havia quedat sola vaig venir aquí amb la meva dona i els nens a portar la casa i vam treballar la terra. Jo me n'anava a fer un jornal a bosc o allà on trobava i mira, anar tirant així. El

que tenia terra encara menjava però el que no en tenia passava gana. I encara, ho havies d'amagar tot perquè llavors passaven aquells de Fiscalia que ho caçaven tot a les cares. Encara aquí no van venir mai però a Can Serra sí que hi van anar. Però aquí, potser perquè veien que la casa era petita o no era bona, però no van venir mai.

Sempre ha treballat de pagès?

Sí. Treballava a casa i quan tenia la feina una mica feta, mira, a bosc a fer una cosa o altra. A fer de burro, a fer el suro. Abans de treure el suro dels arbres se'n deia fer de burro. Llavors ens donaven vuit pessetes cada dia per fer de burro, i osca! era molt llavors. No les guanyava pas quasibé bé ningú. Vuit pessetes treballant a bosc ja era bon jornal, ja.

Què és el que l'ha fet més feliç en la seva vida?

Potser quan vaig comprar el carro i l'euga. Llavors no en tenia ningú de carro. Això que no hi havia pas cap centim, però em vaig espavillar i vaig comprar el carro i l'euga i ho vaig pagar de seguida. El carro em sembla que em va costar quatre mil peles, l'euga em va costar vuit mil. Però costava molt de fer aquests centims llavors. Llavors comprar el carro i l'euga per mi era molt. És com ara aquell que compra un cotxe bó. Sinó, havies d'anar amb vaques i carreta. Jo n'havia portat molts de feixos amb la carreta fins allà a Can Cabaret quan jo era molt petit, i també a particulars. Per això llavors tenir un carro ja semblava, ui!

Va comprar més eines?

Llavors també vaig comprar la màquina de segar. Abans amb les dalles, no hi havia pas molta terra: 9 ó 10 vessanes, però hi havia feina. Però primer vam fer un porxo per posar-hi la màquina i després la vam comprar. Llavors amb la màquina, com que ja teníem l'euga, semblava ui! Sinó haviem de segar a mà a cop de dalla, a cop de volant. I així amb la